

59.

Bölüm

COVID-19 PANDEMİSİNDE PEDIATRİK HASTA YÖNETİMİ VE TEDAVİSİ

Burcu AKBABA¹

GİRİŞ

Koronavirüs hastalığı (COVID-19), 2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır. COVID-19 virüsü ile enfekte insanların çoğu hafif veya orta derecede solunum yolu hastalığı şeklinde hastalığı geçirmekte ve özel tedavi gerektirmeden iyileşmektedir⁽¹⁾.

Çocukluk çağında COVID-19 klinik tablosunun genel olarak daha hafif olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Türkiye'de elde edilen veriler de çocukların klinik tablosunun daha hafif olduğuna işaret etmektedir⁽²⁾.

Pediyatrik hasta bakımında, çocuğun COVID-19 için yatarak bakıma ihtiyacı olup olmayacağına karar verirken çocuğun klinik durumunu, destekleyici bakım gereksinimini, altta yatan tıbbi koşulları ve ebeveynlerin çocuğa evde bakabilme becerisini göz önünde bulundurmalıdır. Konut ortamının evde bakım için uygun olup olmadığını değerlendirmelidir. Evde bakımla ilgili hususlar şunları içerir:

- Hasta klinik olarak evde bakım alacak kadar stabildir.
- Uygun bakıcılar evde mevcuttur.
- Hastanın başkalarıyla hemen yer paylaşmadan iyileşebileceği bir yatak odası vardır.
- Hasta için ayrı bir banyo bulunmaktadır. Bu mümkün değilse, her kullanımdan sonra

banyoyu dezenfekte etmeye özen gösterilmelidir.

- Yiyecek ve diğer ihtiyaçlara erişim için kaynaklar mevcuttur.
- Hasta ve diğer hane halkı, evde bakım veya izolasyon kapsamında önerilen önlemlere uyma yeteneğine sahiptir⁽³⁾.

Evde bakımına karar verilen çocuk hastaların ebeveynleri nefes almada zorluk, göğüs ağrısı, yeni gelişen bilinç bulanıklığı, uyanamama/uyanık kalamama, soluk, gri veya mavi renkli cilt, dudaklar veya tırnak yatakları gibi semptomlar gelişmesi halinde acil tıbbi yardım alması hakkında bilgilendirilmelidir⁽³⁾.

SARS-CoV-2 ile enfekte olan çocukların erişkin popülasyona kıyasla ciddi hastalık geliştirme olasılığı daha düşük olsa da çocuklar hala COVID-19'a bağlı ağır hastalık ya da komplikasyon geliştirme riski altındadır. COVID-19 nedeniyle haftalık hastaneye yatış sürveyans verilerine göre çocuklar hastalarda hastaneye yatış oranlarının yetişkinlerle karşılaştırıldığında düşük olduğu ancak çocuklarda hastaneye yatış oranlarının arttığı görülmektedir⁽⁴⁾. Amerika Birleşik Devletleri'nde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle hastaneye yatırılan yaklaşık 3 çocuktan 1'i yoğun bakım ünitelerine yatırılmıştır⁽⁵⁾.

COVID-19'a bağlı ağır hastalık gelişen çocukların çoğunda altta yatan tıbbi durumlar

¹ Uzm. Dr. Burcu AKBABA Adilcevaz Onkoloji Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü
brcuakbaba@gmail.com

Yan etkileri: Kabızlık, ishal, bulantı, anksiyete, uykusuzluk, hipertansiyon ve süperenfeksiyonlardır⁽¹⁴⁾.

Konvelesan Plazma: FDA tarafından yatan hastalarda kullanılmak üzere acil kullanım onayı yayınlanmıştır⁽²⁰⁾. Konvelesan plazma tedavisinin etkinliği ve güvenilirliği ile ilgili çocuk COVID-19 hastalarında yeterli çalışma yoktur. Bu nedenle kullanılması ya da kullanılmaması ile ilgili öneriler için yeterli kanıt yoktur. Yalnızca invaziv mekanik ventilasyon uygulanan hastalarda kullanımı önerilmemektedir (Kanıt Düzeyi AIII) . Kullanımı enfeksiyon hastalıkları görüşü alınarak hasta bazında değerlendirilmelidir⁽¹⁴⁾.

İntravenöz İmmünglobulin (IVIG): IVIG tedavisi genellikle destekleyici olarak kullanılmaktadır, birincil tedavide yeri tartışmalıdır⁽²¹⁾. Orta ve ağır MIS-C hastalığında (şok, kardiyak tutulum vb.), yoğun bakım yatışı gerektiren diğer ağır bulguların varlığında ya da hafif olgular da semptomlarda kötüleşme olması durumunda kullanımı önerilmektedir⁽²²⁻²⁵⁾.

SONUÇ

Tüm Dünya'yı etkisi altına alan COVID-19 salgınında, çocuk hastalar erişkin hastalara kıyasla klinik olarak daha hafif ve mortalitesi daha düşük seyretse de özellikle altta yatan kompleks hastalık varlığında ve ağır hastalık için risk taşıyan çocuk hasta popülasyonunda hastalık seyri ağır olmakta, maalesef hasta kayıpları yaşanmaktadır. Bu nedenle ağır ve kritik hastaların belirlenmesi ve uygun destekleyici tedaviler ile hasta bazlı spesifik tedavilerin başlanması önem taşımaktadır. Tedavi önceliğini destek tedavi oluşturmaktadır. Kanıtlar hızla gelişmeye devam ettikçe, tedavi önerilerini içeren rehberler güncellenmektedir.

KAYNAKLAR

- 1: WHO (2021) (30/08/2021 tarihinde https://www.who.int/health-topics/coronavirüs#tab=tab_1 adresinden ulaşılmıştır.)
- 2: Sağlık Bakanlığı COVID-19 Çocuk Hasta Yönetimi ve Tedavisi Rehberi Mayıs 2021 (30/08/2021 tarihinde <https://COVID19.saglik.gov.tr/Eklenti/40739/0/COVID-19rehbericocukhastayonetimivetedavipdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır.)
- 3: CDC. Information for Pediatric Healthcare Providers. 202130/08/2021 tarihinde <https://www.cdc.gov/coronavirüs/2019-ncov/hcp/pediatric-hcp.html> adresinden ulaşılmıştır.)
- 4: Centers for Disease Control and Prevention. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)-Associated Hospitalization Surveillance Network (COVID-NET). (30/08/2021 tarihinde <https://www.cdc.gov/coronavirüs/2019-ncov/COVID-data/COVID-net/purpose-methods.html>. adresinden ulaşılmıştır.)
- 5: Kim L, Whitaker M, O'Halloran A, et al. Hospitalization Rates and Characteristics of Children Aged <18 Years Hospitalized with Laboratory-Confirmed COVID-19 – COVID-NET, 14 States, March 1-July 25, 2020. *MMWR*. 2020;69(32):1081-1088. doi:10.15585/mmwr.mm6932e3 (30/08/2021 tarihinde <https://www.cdc.gov/coronavirüs/2019-ncov/hcp/pediatric-hcp.html> adresinden ulaşılmıştır.)
- 6: Dong, Y., Mo, X. I., Hu, Y., et al.. Epidemiological characteristics of 2143 pediatric patients with 2019 coronavirus disease in China. *Pediatrics* June 2020, doi:10.1542/peds.2020-0702
- 7: Shekerdemian LS, Mahmood NR, Wolfe KK, et al. Characteristics and Outcomes of Children With Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Infection Admitted to US and Canadian Pediatric Intensive Care Units. *JAMA Pediatr*. 2020;174(9):868–873. doi:10.1001/jamapediatrics.2020.1948
- 8: Chiotos K, Hayes M, Kimberlin DW et al, Multicenter Interim Guidance on Use of Antivirals for Children With Coronavirus Disease 2019/Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2. *J Pediatric Infect Dis Soc*. 2021;10(1):34.
- 9: Lu, W., Yang, L., Li, X. et al. Early immune responses and prognostic factors in children with COVID-19: a single-center retrospective analysis. *BMC Pediatr* 21, 181 (2021). <https://doi.org/10.1186/s12887-021-02561-y>
- 10: Larson DT, Sherner JH, Gallagher KM, et al. Clinical Outcomes of COVID-19 with Evidence-Based Supportive Care. *Clin Infect Dis*. 2020 May 30:ciaa678. doi: 10.1093/cid/ciaa678. Epub ahead of print. PMID: 32472675; PMCID: PMC7314121
- 11: Goldenberg, N. A., Sochet, A., Albisetti, M., et al. Consensus-based clinical recommendations and research priorities for anticoagulant thromboprophylaxis in children hospitalized for COVID-19–related illness. *Journal of Thrombosis and Haemostasis*, 2020, 18.11: 3099-3105.

- 12: Warren TK, Jordan R, Lo MK, et al. Therapeutic efficacy of the small molecule GS-5734 against Ebola virus in rhesus monkeys. *Nature*. 2016 Mar 17;531(7594):381-5. doi: 10.1038/nature17180. Epub 2016 Mar 2. Erratum in: *ACS Chem Biol*. 2016 May 20;11(5):1463. PMID: 26934220; PMCID: PMC5551389.
- 13: Remdesivir. Food and Drug Administration. 2020. (30/08/2021 tarihinde https://www.accessdata.fda.gov/drugsatfda_docs/label/2020/214787Orig1s000lbl.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
- 14: National Institutes of Health. Coronavirüs Disease 2019 (COVID-19) Treatment Guidelines. 25/08/2021 tarihinde [COVID19treatmentguidelines.nih.gov/](https://www.cdc.gov/nih.gov/) adresinden ulaşılmıştır.)
- 15: Goldman DL, Aldrich ML, Hagmann SHF, et al. Compassionate Use of Remdesivir in Children With Severe COVID-19. *Pediatrics*. 2021 May;147(5):e2020047803. doi: 10.1542/peds.2020-047803. PMID: 33883243.
- 16: Du YX, Chen XP. Favipiravir: Pharmacokinetics and Concerns About Clinical Trials for 2019-nCoV Infection. *Clin Pharmacol Ther*. 2020;108(2):242-247. doi:10.1002/cpt.1844
- 17: Bhimraj A, Morgan RL, Shumaker AH, et al. Infectious Diseases Society of America Guidelines on the Treatment and Management of Patients with COVID-19. *Clin Infect Dis*. 2020 Apr 27:ciaa478. doi: 10.1093/cid/ciaa478. Epub ahead of print. PMID: 32338708; PMCID: PMC7197612.
- 18: Hernandez AV, Roman YM, Pasupuleti V, et al. Hydroxychloroquine or Chloroquine for Treatment or Prophylaxis of COVID-19: A Living Systematic Review. *Ann Intern Med*. 2020 Aug 18;173(4):287-296. doi: 10.7326/M20-2496. Epub 2020 May 27. PMID: 32459529.
- 19: Tocilizumab. Food and Drug Administration.2021 (30/08/2021 tarihinde <https://www.fda.gov/media/150321/download> adresinden ulaşılmıştır.)
- 20: Food and Drug Administration. EUA 26382: Emergency Use Authorization (EUA) Decision Memo. 2020. (30/08/2021 tarihinde <https://www.fda.gov/media/141480/download>. adresinden ulaşılmıştır.)
- 21: Zhang J, Yang Y, Yang N, et al. Effectiveness of intravenous immunoglobulin for children with severe COVID-19: a rapid review. *Ann Transl Med*. 2020 May;8(10):625. doi: 10.21037/atm-20-3305. PMID: 32566562; PMCID: PMC7290641.
- 22: Verdoni L, Mazza A, Gervasoni A, et al. An outbreak of severe Kawasaki-like disease at the Italian epicentre of the SARS-CoV-2 epidemic: an observational cohort study. *Lancet* 2020; 395:1771.
- 23: Whittaker E, Bamford A, Kenny J, et al. Clinical Characteristics of 58 Children With a Pediatric Inflammatory Multisystem Syndrome Temporally Associated With SARS-CoV-2. *JAMA* 2020.
- 24: Cheung EW, Zachariah P, Gorelik M, et al. Multisystem Inflammatory Syndrome Related to COVID-19 in Previously Healthy Children and Adolescents in New York City. *JAMA* 2020.
- 25: Feldstein LR, Rose EB, Horwitz SM, et al. Multisystem Inflammatory Syndrome in U.S. Children and Adolescents. *N Engl J Med* 2020; 383:334.